

Adventní doba a čtyři mysterijní ctnosti starověku

Sergej O. Prokofjev

Pozorujeme-li zemské dějiny vývoje lidstva obdařeného já od staré lemurské epochy až k mystériu Golgoty, shledáme, že lidstvo bylo během této doby zachráněno před čtyřmi velkými nebezpečími kosmicko-zemskými činy sluneční bytosti Kristovy a „nátanské“ bytosti, díky jejíž čtyřnásobné oběti mohl teprve Kristus lidstvo zachránit. Vzpomínáme na zemské narození nátanské duše, oné čisté praduše Adamovy, tohoto „dítěte lidstva“, každého roku 25. prosince. Ale den předtím, 24. prosince, slavíme den Adama a Evy a spojujeme takto začátek a konec nebeskozemských dějin nátanské duše. Jak jsme viděli, je doba od podzimního Michaelova svátku (29. září) až do Vánoc dobou *vnitřní zkoušky*. Každoročně odpovídá celé kosmické předdějinné době lidstva, v níž se uskutečnily tři jmenované předstupně mystéria Golgoty. Jasně sluneční světlo slábne v této době stále více a růst nočních sil poukazuje na onen stav, v němž se lidstvo ocitalo více a více až do palestinských událostí. Rudolf Steiner charakterizuje tuto epochu jako „pokušení zlem“. Neboť v této době přistupují k člověku se zvláštní silou znovu a znovu luciferické a ahrimanské odpůrčí mocnosti, i když v jiné formě, než to činily v minulých epochách jeho vývoje, kdy byly odráženy působením Krista skrze nátanskou duši.

Co však mělo v minulosti charakter pokušení přicházejícího zvenčí, jakož i zachraňujícího činu přicházejícího z nebeských dálek, to se stalo po mystériu Golgoty a zvláště na počátku epochy duše vědomé procesem čisté *vnitřním*. Odpůrčí mocnosti přistupují dnes k člověku z jeho nitra, z jeho nej skrytějších bytostných základů, a on může jen ve svobodě, svým vlastním individuálním úsilím vykonat ve svém nitru to, co kdysi učinila nátanská duše z kosmu pro celé lidstvo. Lidská duše má v této roční době opakovat vnitřně kosmické činy nátanské duše, zesilujíc své vlastní morálně-duchovní síly. Na přípravu pro blížící se pokušení nám poukazují stará mysterijní varovná slova „Střež se před zlem“ která se vztahují na michaelskou podzimní dobu. Můžeme vycítit, jak lze v těchto slovech slyšet hlas Michaela samého, který nás vyzývá, abychom vstoupili do tohoto ročního období s bdělostí a zodpovědností. Ale síly, kterých máme zapotřebí, abychom prošli blížícími se vnitřními pokušeními, ty nám může dát jedině správné prožití Michaelova svátku, jehož základní náladu popsal Rudolf Steiner těmito slovy: „V Michaelově svátku musí člověk se vši intenzitou v duši cítit: Nechci-li spát jako polomrtvý, takže bych nacházel mezi smrtí a novým zrozením své vědomí sebe sama /Selbstbewusstsein/ utlumeno, nýbrž chci-li projít branou smrti v plném jasu, musím, abych to mohl, probudit před smrtí svou duši vnitřními silami. - Nejprve probuzení duše, potom smrt, aby pak mohlo být ve smrti uskutečněno ono zmrtevýchvstání, které člověk sám slaví ve svém nitru.“

Oživíme-li takto ve své duši Michaelovu myšlenku, potom nám může propůjčit onu vnitřní sílu zmrtevýchvstání, která nám umožní, abychom v následující epoše umírání zemské přírody, která nás obklopuje, *udrželi své vědomí plně bdělým*, a můžeme na tomto podkladu nalézt v sobě síly uskutečnit v nové formě to, čeho kdysi venku v kosmu dosáhla nátanská duše. *Tak nás vyzývá v době svého podzimního svátku Michael sám, abychom vstoupili na cestu, která nás povede k vnitřnímu aktivnímu následování nátanské duše*. Co se kdysi stalo bez účasti člověka, jen pomocí vyšších světů z makrokosmu, to musí dnes učinit člověk sám svým *morálním vývojem*.

Jen v důsledku morálního vývoje duše může být zlo skutečně přemoženo. Proto je v dnešní době úkolem vyvinout určité *vlastnosti*. A pokud jmenované roční období zrcadlí v jistém smyslu „předkřesťanský“ vývoj lidstva, máme také hledat tyto vlastnosti ve starých mystériích. Jsou to ony vlastnosti, které později vešly ve známost jako čtyři „platónské ctnosti“: spravedlnost, zachovávání pravé míry (rozvážnost), odvaha (duchapřítomnost) a moudrost. Pomocí těchto čtyř duševních vlastností, vycházeli se ze správně pojatých myšlenek Michaelova svátku, je nyní povinností člověka ukovat si vnitřní zbraň proti pokušitelským mocnostem, s nimiž se v této roční době setkává ve svých vlastních schránkách, do nichž vnikají, postupující jaksi zvenčí dovnitř. Tak je uvedený proces současně procesem *sebepoznání*: Připravuje se vědomé setkání s *malým strážcem prahu*.

Čtyři druhy pokušení přistupují k lidské duši od svátku Michaela k Vánocům; zcela zvlášť silně je jejich působení v době adventní, když převaha sil temnoty nad silami světla dosahuje v přírodě svého vrcholu.

Tak přistupují pokušitelské mocnosti, Lucifer a Ahriman, v prvním adventním týdnu zcela zvláště k fyzickému tělu. Chtějí pomocí „nezvratných“ důkazů o vítězství smrti a mineralizujícího procesu v přírodě oklamat jeho vnější a vnitřní smysly, aby tak zničili správný vztah mezi člověkem a světem. Propadne-li člověk tomuto pokušení, pak mu hrozí nebezpečí, že ztratí vnitřní pocit samostatnosti, duševní „vzpřimovací sílu“. To by ho ale musilo srazit do propasti nejhlubšího *zoufalství*, do pravé vnitřní smrti. Proto by měl člověk, aby čelil tomuto prvnímu pokušení, vyvinout ve své duši vysokou měrou ctnost *spravedlnosti*: onu jemnou vnitřní vnímavost pro spravedlivé kosmické mocnosti, které všude vládou v přírodě a člověku, které mají svůj zdroj ve dvanácti sférách zvěřníku, v kruhu dvanácti kosmických zasvěcenců, velkých strážců všeobší spravedlnosti, která se vyjadřuje ve světové karmě působící v přírodě a v člověku.⁴¹ Toto čistě duchovní vnímání *světové spravedlnosti*, jež působí všude jako zjevení velké karmy světa a již mikrokosmicky odpovídá v lidském životě karma jednotlivého člověka, je nikoli náhodou ve vztahu s oním vnitřním procesem, který odpovídá vzpřímení lidské bytosti. Neboť v pradávne minulosti vstoupila individuální karma do vývoje lidstva současně se vzpřímením. „Teprve nyní začíná karma“, tak o tom hovoří Rudolf Steiner. „Karma jako karma lidská se stala možnou teprve tehdy, když lidé používali svých rukou k práci. Předtím se žádná individuální karma netvořila. Byl to velmi důležitý stupeň lidského vývoje, když se člověk stal z bytosti horizontální bytostí vertikální a tím si uvolnil ruce.“

V druhém adventním týdnu přistupují pokušitelské mocnosti více k tělu éterickému, aby v něm vzbudily takové sklony, které vedou k egoistickému, nemírnému růstu přání, k dychtivému bujení životních sil. Co se na začátku atlantické epochy týkalo fyziologických procesů našeho těla, to se dnes prožívá duševně-étericky. V této době chtějí člověka zcela zvláště ovládnout vnitřní instinkty. Náš ještě nepřemožený *egoismus*, naše sebeláska, která je uhnížděna v skrytých hloubkách našeho charakteru, v jednostrannostech našeho temperamentu, to vše v nás procitá jako říše jedovatých rostlin bezohledně se rozšiřující. Zcela zvláště ale pronásledují odpůrci mocnosti naší schopnost *mluvit*, pokoušejíce se překovat ji ve svou zbraň nebo, obrazně řečeno, proměnit náš jazyk v zálučný jedovatý osten, aby zabránily tomu, aby se stal ostrým, dvojsečným mečem pravdy. Proti tomuto náporu odpůřících mocností v našem éterickém těle se může postavit jenom ctnost *zachovávání pravé míry a rozvahy*, ctnost vyvinutá vědomě a vši silou naší duše. Tyto pohyblivé vnitřní ctnosti jsou zvláště způsobilé udržet životní organismus v rovnováze, - tak jako se vzájemně nese sedm planet naší sluneční soustavy na základě svého vyváženého vzájemného vztahu, přičemž vytvářejí harmonii a míru svých pohybů a sil. Proto byly až k oné době, kdy se kosmická substance lásky spojila s mystériem Golgoty se Zemí a tím se stala přístupnou každému lidskému já, proto byly ctnosti zachování pravé míry a rozvahy v době „předkřesťanských“ mystérií jediným prostředkem, který byl duši k dispozici v boji s egoismem, jenž je pramenem přání a chtíčů, které v člověku ustavičně vyšlehují. Na druhé straně umožnil vývoj těchto obou ctností mysterijnímu žákovi proniknout hlouběji do oněch tajemství, jež souvisí s tvořením řeči v lidském organismu. Tento proces, který je spojen se vznikem řeči, popisuje Rudolf Steiner v souvislosti s pozorováním mystérií v Efesu takto: „Tak byl žák v Efesu upozorněn na toto: Když mluví, vychází z jeho úst vlnovitý proud /Wellenzug/ - oheň, voda - oheň, voda. To není ale nic jiného, než že slovo sahá vzhůru k myšlence a že kane dolů v citu. A tak tká v řeči myšlenka a cit, když se živoucí vlnovitý pohyb řeči jako vzduch ředí v oheň, zhušťuje se ve vodu a tak nadále.“ (Nejprve vylíčil Rudolf Steiner v téže přednášce, že tento „vodní element“ řeči „se vylévá jako exkret žláz /Drüsenabson-derung/“ v lidském organismu.)⁴³ Tento popis poukazuje na to, jak luciferické síly, které pronikají do elementu slova, jež se spojuje s myšlenkou, a jak ahrimanské síly, které působí v onom elementu, jenž se vylévá po kapkách dolů do citu, jak tyto síly musí být přemoženy, aby se osvobodilo od egoismu slovo šířící se vzdušným elementem a stalo se tak jakožto lidský logos pravým otiskem Loga světového. Aby žák očistil „stoupající“ element slova, musil ve starých dobách vyvinout ctnost *rozvahy*, a pro „sestupující“ element slova vyvinout ctnost *zachovávání pravé míry*. Neboť lidské slovo se může pozvolna blížit svému velkému makrokosmickému pravzoru jenom v plné rovnováze mezi rozvahou a zachováváním pravé míry.

V třetím adventním týdnu se blíží lucifericko-ahrimanské mocnosti k třetímu článku lidské bytosti, k tělu astrálnímu. Chtějí v něm probudit všechny možné vášně, pocity strachu a úzkosti. Člověka naplňuje ochromující děs před blížícím se prahem duchovního světa, prožívá v tušení jeho strážce, jakož i strach před nadcházejícím rozdělením vlastní bytosti na myšlení, citění a chtění. Nejenže se obává ztratit svou vnitřní rovnováhu, nýbrž i sebe sama, neboť cítí, jak se jeho tři duševní síly chtějí proměnit v divoká zvířata - v dravého orla, řvoucího lva a divokého býka která hrozí vrhnout se na něho a pozřít ho. Nevynaloží-li však člověk sílu postavit se vědomě proti těmto třem číhajícím obludám, potom proniká do podvědomých hloubek vše pohlcující strach a vědomí se oddává iluzím o své vlastní bytosti. To dnes ale vede ke zvýšené *živosti*. Neboť každá nepravda vzniká koneckonců z takové podvědomé strachu, kdežto aby se vyslovila dokonce i nejmenší pravda, to vyžaduje nemalou odvahu. Dokonce i každá nesnášenlivost vůči myšlenkám a míněním jiných lidí vzniká z takové podvědomé zbabělosti. Vůči takovému ohrožení jde nyní o to vypracovat ctnost *odvahy*, *statečnosti*, všeobecněji řečeno *duchapřítomnosti*, tj. schopnost neztratit se v žádné situaci což z esoterického stanoviska znamená udržet tři základní síly v harmonickém vzájemném působení a v plné rovnováze. Pro duchovního žáka vyplývá ale nyní ještě něco dalšího. Neboť odvaha není jen nutná, aby snesl oddělení myšlení, citění a chtění na prahu duchovního světa, nýbrž také aby se v tomto světě správně orientoval. Proto má pro duchovního žáka již ve fyzicko-smyslovém světě zvláštní význam získat si tu správné *myšlení*. Neboť jen přísné školení myšlení ve smyslu knihy „Filosofie svobody“ Rudolfa Steinera může v duši duchovního žáka pozvolna vyvinout schopnost rozlišovat mezi pravdou a omylem také v duchovním světě.

Moderního zasvěcení, jak se projevilo v životě Rudolfa Steinera a jak je popsáno v jeho knihách „Jak dosáhneme poznání vyšších světů“ a „Tajná věda v obryse“, může dnes být dosaženo jen tak, že duchovní zkušenosti, které jsou získávány *vědomým ponořením se* do oblastí citění a chtění, jež žijí ve své skryté podstatě již v čistě duchovním světě, že jsou tyto duchovní zkušenosti kontrolovány vyšším „myšlením prostým smyslovostí“ a jsou pronikány jeho světlem. Proto je získání „myšlení zbaveného smyslovostí“, jež se může blížit skutečností a událostem duchovního světa, základním kamenem moderního zasvěcení. O tom se vyslovuje Rudolf Steiner v „Tajné vědě v obryse“ takto: „Vnitřní ryzyosti imaginativního stupně poznání se dosahuje tak, že jsou vylíčená duševní pohroužení [meditace] podporována tím, co můžeme nazvat návykem na ‚myšlení osvobozené od smyslovosti‘ ... Nejjistější a nejdostupnější cestou pro duchovního žáka, jak dospět k takovému myšlení prostému smyslovosti, může být ta cesta, na níž si myšlenkově osvojuje skutečnosti vyšších světů sdělované duchovní vědou.“ A dále: „Cesta, která vede sděleními duchovní vědy k myšlení prostému smyslovosti, je zcela jistá. Existuje ale ještě jiná, která je jistější a přesnější, zato ale také pro četné lidi obtížnější. Je vylíčená v mých knihách ‚Teorie poznání Goethova světového názoru‘ a ‚Filosofie svobody‘. Tyto spisy podávají to, k čemu se může lidská myšlenka vypracovat, když se myšlení neodává dojmům fyzicko-smyslového zevního světa, nýbrž *jen samo sobě*. Pak pracuje čisté myšlení ... jako bytost v sobě živá ... Tyto spisy jsou na velmi důležitém mezistupni mezi poznáním světa smyslového a světa duchovního ... Kdo se cítí být s to dát na sebe působit takovým mezistupněm, ten jde *jistou čistou cestou*.“

Tak je v přítomném cyklu světového vývoje vývoj myšlení pro moderního člověka neopominutelný, neboť pouze ve svém myšlení dosahuje dnes člověk pravé svobody na Zemi. A z této svobody si musí potom sám ukout svůj michaelský meč „myšlení prostého smyslovosti“, aby se ubránil lucifericko-ahrimanským mocnostem, které se vynořují z hlubin vlastní duše, kde útočí na duchovní základy citění a chtění. *Odvaha k myšlení*, odvaha uskutečnit vlastní svobodu, to je ctnost, s jejíž pomocí může být vnitřně znovu vykonána třetí oběť nátanské duše, oběť, která je spojena s velkou imaginací archanděla Michaela nebo svátého Jiří, jenž přemáhá draka.

Ve čtvrtém a posledním adventním týdnu přistupují konečně pokušitelské mocnosti k nejvyššímu a současně nejnižšímu z článků člověka až dosud vyvinutých - k jeho já. Pro každého člověka znamená tato doba bezprostředně před Vánoce, kdy je - v protikladu k letní době - opuštěn vyšším kosmickým vedením a proto postaven sám na sebe, krátkou přechodnou dobu, v níž se mu otvírá z jedné strany možnost k hlubšímu sebepoznání a z druhé strany nejvyšší nebezpečí propadnout v tomto ohledu všem možným iluzím.

Již ve starověku se hledělo na dobu bezprostředně před zimním slunovratem jako na nejtemnější roční dobu, během níž přichází člověk vnitřně k prahu duchovního světa a předstupuje - pro všední vědomí nepostřehnutelně - před malého strážce prahu. Lucifericko-ahrimanské mocnosti však chtějí vší mocí zabránit, aby člověk prožil tento proces *vědomě*, nebo, jinými slovy, aby získal pravé sebepoznání -, přičemž Lucifer se snaží rozpustit sebepoznání v mlžné mystice, ve fantaziích a sněních o vlastní bytosti, a Ahriman se snaží zaplést člověka do sítě tvrdých, suchých myšlenek a představ, které se vůbec nehodí, aby pronikly do nitra člověka. Tak usilují pokušitelské mocnosti skrýt před člověkem, jaká znetvoření mohly vnést do vývoje jeho já v tomto a ve všech předešlých zemských životech, znetvoření, jež nyní musí na tomto stupni předstoupit před člověka v objektivní formě v podobě malého strážce prahu, jde-li správným způsobem po duchovní cestě. Může se také říci, že se Ahriman v této roční době, kdy se jaksi pro každého člověka otevírá brána k duchovnímu světu, všemožně namáhá, aby ji člověk nepoznal, kdežto Lucifer by chtěl člověka vpustit do duchovního světa, ale tak, aby strážce prahu *obešel*. „Kdyby člověk ale“, řečeno slovy Rudolfa Steinera, „vstoupil do duchovně-duševního světa, aniž by se setkal se strážcem prahu, mohl by propadnout klamu za klamem.“

Toto dvojí pokušení může také vystoupit jako zvláštní vnitřní stav, který je příbuzný *se ztrátou vzpomínky* vzhledem k tomu, že strážce prahu zjevuje lidské duši především objektivní následky jejích činů, zobjektivizované, *zbylostnělé vzpomínky* její individuální karmy spojené s lidským já. Neboť tak jako je akašická kronika nositelem světové paměti celého kosmu, tak je strážce prahu nositelem *světové paměti* každého jednotlivého člověka. Naproti této světové paměti člověka stojí nyní ale ve všedním životě obyčejná vzpomínková schopnost. Tato „nižší paměť“, která je základem pro prožívání našeho nižšího já, musí být během duchovního vývoje zcela překonána rozvinutím paměti světové, která souvisí s vyšším, nesmrtelným já. V této souvislosti hovoří Rudolf Steiner o jejím zákonitěm oslabení, když se jde správně po cestě školení.

Tak je minulé karma člověka, jež tvoří podstatnou část vnitřního obsahu jeho vyššího já, jaksi hlubší vzpomínkou, hlubší pamětí, a je úkolem pravého sebepoznání k ní proniknout. Proto stát před malým strážcem prahu vyžaduje od duchovního žáka, který to prožívá vědomě, závažnou míru odvahy a statečnosti, které si však musí vydobýt již na předcházejícím stupni tím, že překonal strach při rozštěpení osobnosti. Toto rozštěpení osobnosti je již v tomto okamžiku uskutečněno, jak dosvědčuje objevení se strážce prahu: „Teprve při tomto setkání žák vnímá, že se u něho uvolnilo myšlení, cítění a chtění ze svého původního spojení.“ Tak je *duchapřítomnost*, která byla vydobyta na předcházejícím stupni, podle své podstaty počínajícím vycitováním neviditelné přítomnosti a vedení vyššího já člověka, které jediné může přivést duševní síly směřující a usilující pryč jedna od druhé, přivést tyto divergující síly ze sebe sama k harmonickému vzájemnému působení. - Na tomto stupni se vyžaduje duševní odvaha a síla vzpomínat objektivně nejen na zážitky a události uplynulého roku, nýbrž v obsáhlejší smyslu také celého minulého života. K tomu je ale zapotřebí ještě jedné zvláštní vlastnosti. Je to tak zvaná čtvrtá platónská ctnost, ctnost *moudrosti*.

Jak jsme již shora viděli, je člověk bezprostředně před Vánocemi zvláštní měrou opuštěn kosmickým vedením, které se projevuje především slunečními silami v přírodě ho obklopujícími, neboť tyto dosahují v této době nejmenší působnosti na člověka. Jako nikdy předtím je nyní přenechán sám sobě. Můžeme říci, že má během této krátké epochy vzít sám do ruky svůj vlastní vývoj; neboť světová moudrost od něho odstupuje. Je samotný a musí nyní jít svou životní cestou z oněch vnitřních sil, kterých si mohlo jeho já vydobýt jako svých vlastních sil moudrosti, nebo, jinak řečeno, jimiž se sám mohl pozvednout ze svého nižšího já ke svému já vyššímu, nesmrtelnému. Tak se tato doba zvláštním způsobem ukazuje jako zkušební kámen duchovního vývoje; neboť nyní se dostává odpovědi na otázku: Zdali může člověk nyní převzít plnou odpovědnost za svůj vlastní duchovní vývoj; zda může jít dále samotný, aniž se opírá o nějakou vnější či vnitřní pomocí Tak hovoří strážce prahu, zahalen v neprůniknutelnou temnotu zimní noci, ke každému člověku, když se blíží Vánoce, ačkoli se to všeobecně nedostává k vědomí: „Nepřekračuj můj práh, pokud se ti neujasní, že budeš sám před sebou osvětlovat temnotu; neučiň tedy ani jediný krok kupředu, nebudeš-li mít jistotu, že máš ve vlastní

lampě dostatek paliva.“ Naproti tomu hovoří strážce prahu k duchovnímu žáku, který toto prožívá vědomě: „Já jsem sám onou bytostí, která si vytvořila tělo z tvých šlechetných a z tvých špatných činů. Moje přízračná podoba je utkána z účetní knihy tvého vlastního života. Neviditelně nosil jsi mě až dosud v sobě samém. Ale to bylo pro tebe blahodárné, že tomu tak bylo. Neboť *moudrost* tvého pro tebe skrytého osudu pracovala proto také až dosud v tobě tak, aby vymazala v mé podobě ošklivé skvrny. Nyní, jelikož jsem z tebe vystoupil, *ustoupila od tebe také tato skrytá moudrost*. Nebude se již o tebe dále starat. Vloží potom tu práci jen do tvých vlastních rukou. Musím se stát v sobě dokonalou, nádhernou bytostí, nemám-li upadnout do záhuby. A kdyby se to stalo, stáhl bych s sebou také tebe dolů do temného, zkaženého světa. Máš-li zabránit tomuto nebezpečí, musí být nyní tvá *vlastní moudrost* tak velká, aby mohla převzít úkol oné skryté moudrosti, která od tebe odstoupila.“

Z těchto uvedených slov zřetelně vyplývá, proč je zesílený vývoj „vlastní moudrosti“ jako nejvyšší vnitřní ctnosti přiměřený právě pro tuto roční dobu. Neboť nositelem moudrosti v lidské bytosti je vyšší já a tak má nyní duchovní žák začít pracovat ze svých sil na očistění své negativní karmy, která před něho objektivně předstupuje v obraze malého strážce prahu. Neboť tato bytost, strážce prahu, „dává duchovnímu žáku zvláštní úkol. Má to, čím je ve svém obyčejném já a co se mu projevuje v obraze, řídit a vést svým já nově zrozeným. ... Musíme pozorovat to, co vystupuje jako dvojník, 'strážce prahu', a postavit to před ,vyšší já', aby byl patrný odstup mezi tím, čím jsme, a tím, čím se máme stát. Při tomto pozorování počíná ale ,strážce prahu' nabývat zcela jiné podoby. Představuje se jako obraz všech *překážek*, které se staví proti vývoji ,vyššího já'. Budeme vnímat, jaké břemeno vláčíme na svém obyčejném já.“ A toto „břemeno“, tyto překážky, které neseme s sebou na cestu ke svému vyššímu já, jsou následky reálné přítomnosti luciferických a ahrimanských sil v nás, která se žáku na tomto stupni zjevuje. Jen tím, že se setká se strážcem prahu, může se duchovní žák postavit odpůřícím mocnostem jaksi tváří v tvář. Nevidí je nyní jako neurčité, z hlubin své duše vystupující mocnosti pokušení, nýbrž jako reálné bytosti duchovního světa, obdařené vůlí a vědomím. Tento zážitek popisuje Rudolf Steiner v 5. kapitole „Tajné vědy v obryse“ takto: „V tomto dvojníku bylo třeba vnímat všechny ony vlastnosti, které má obyčejné já člověka následkem vlivu luciferických sil. Nyní však vstoupila během lidského vývoje do lidské duše vlivem Lucifera jiná moc. Je to ona moc, která je označována ... jako síla Ahrimanova. ... Co se stalo z lidské duše vlivem této síly, to ukazuje v obraze podoba, která vystupuje u tohoto charakterizovaného zážitku.“

Tak odhaluje na tomto stupni strážce prahu duchovnímu pohledu žáka pravou podobu Lucifera a Ahrimana, když mu ukazuje charakter jejich vlivu na já člověka a současně poukazuje na cesty, na nichž se pokoušejí svádět tento čtvrtý a nejnuitnější článek lidské bytosti. Během této fáze duchovní cesty se však nezískávají jen poznatky o působení odpůřících mocností v lidských schránkách. Žádný člověk by nemohl správně obstát v této obtížné zkoušce, kdyby k němu nepřistoupilo ještě něco jiného z druhé strany. Toto, co představuje zcela nové cítění, souvisí s prvním zasvitnutím vyššího já v žáku. „Jeho [žákovo] *nižší já* existuje před ním jako zrcadelný obraz; ale uprostřed v tomto zrcadelném obraze se objevuje pravá skutečnost *vyššího já*. Z obrazu nižší osobnosti se stává viditelnou podoba duchovního já.“ Tím se stává srozumitelným, proč je nutno získat si na předcházejícím stupni správné myšlení; neboť „co je zdravá soudnost, jasné, logické myšlení, to se ukazuje zcela zvlášť na tomto stupni vývoje ... Nikdo nemůže zrodit zdravé vyšší já, kdo nežije a nemyslí zdravě ve fyzickém světě. Život odpovídající přírodě a rozumu je základem všeho pravého duchovního vývoje ... Ano, *musí* toto činit, když má [vyšší já] přijít do světa jako zcela vyvinutá bytost“, tak píše Rudolf Steiner. A v „Tajné vědě v obryse“ se tato myšlenka dále rozvádí: „Nyní je nanejvýš významné, aby duchovní žák dosáhl již dříve zcela určitého duševního rozpoložení, když se u něho dostavuje vědomí nově zrozeného já. Neboť člověk je skrze své já vůdcem svých pocitů, citů, představ, svých pudů, žádostí a vášní. Vjemy a představy nemohou být v duši ponechány samy o sobě. Musí být řízeny myslící rozvahou. A je to já, jež používá těchto zákonů myšlení a které jimi vnáší do života představ a myšlenek řád. Podobně je tomu se žádostmi, pudy, náklonnostmi, vášněmi. Etické zásady se stávají vůdci těchto duševních sil.“ Tato

slova ozřejmují, jak je důležité vyvinout před zrozením vyššího já ctnosti spravedlnosti, zachování pravé míry a rozvahy, odvahy v myšlení prostém smyslovosti, duchapřítomnosti a moudrosti, neboť právě ty již vedou duchovního žáka do nadmyslového světa. Není možno dosáhnout bez těchto ctností *oprávněným způsobem* zrození vyššího já v lidské duši.